

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

WWW.UNILIB.RS

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 8.

У Сомбору за Август 1897.

Год. XXIX.

КО СПРЕЧАВА ДЕЧИЈЕ ШКОЛСКО ВАСПИТАВАЊЕ И НАСТАВЉАЊЕ.

Човек живи у друштву. Чим се роди друштво га прима за своје крило, пружа му прву негу, брине се за његов телесни и душевни развитак, васпитава га и наставља, изводи га на самосталан пут живота и пушта га „у свет“, да опет у друштву заједнички поради на опћем унапређењу човечанства. Под именом друштва у ширем смислу разумевамо васколики род човечански, а у ужем смислу разумевамо породицу, ту колевку читавог рода људског.

Човек од рођења свога па све до своје смрти живо посматра појаве, које се око њега збивају и врло се брзо навикава како на добро тако и на зло своје околине, па некако по неком инстинкту и подражава околину, у којој се више времена забавља; отуда је изведена и народна изрека: „с ким си, онаки си“. Према овоме новорођени умно и телесно неразвијен и немоћан човек постаје временом умом и телом онако развијен човек, какви беху они чланови околине му, који су примерима највише утецали на човечји развитак. Како је сваком човеку најближа околина и прво друштво, породица, која га прима у своја наручја, и највише непосредно утиче на телесни и душевни развитак човечији, то од породице највише и зависи какав ће се човек развити из у сваком погледу вемоћног новорођенчета. Чим се човек роди потребна му је нега, да се може телесно правилно развијати, а са телесним развитаком подстичу се и дремљива чула за своју радњу, делање мозга почиње се будити, а тим и „свест и осећаји као и воља почињу се развијати, као први основи целог умног живота“. Да се то пак у новорођенчету све пробуди нужна је помоћ, помоћ разумног и зрелог човека, који ће потпомагати телесни и душевни развитак детињ; та помоћ је васпитање. Човеку је потребно васпитање одмах од дана његова рођења; Пре него што човек проговори, пре него

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

што почне да разумева, он се већ васпитава... вели Русо. Према овоме на породичном васпитању оснива се сва васпитна зграда човечија. Породица је подлога опћинском и државном уређењу, напретку и благостању читавог народа. Најприроднији су васпитачи деце родитељи; породица не рађа само децу, него им даје и прво васпитање. (Дитес.) „Место, где човек почиње своје развијање, јесте кућа, породица; у породици се човек припрема већ за друштвени живот. Породица је школа људском роду“, вели Песталоције. У породици се дакле оплемењује срце дечије, а ово се пак постизава само са љубављу. *Љубав је срество за оплемењивање срца човечија.*

Родитељска љубав дакле уноси у невина срца дечија нежно семење свију врлина и мана, што се после код одрасла човека већ као карактеристично својство човека показује. Из тога је разлога породица прва и најбоља васпитатељица рода човечијег, а родитељи први васпитачи своје деце. Деца религијозних, поштених и вредних родитеља обично имају наклоности истих својства, а напротив деца мање карактерних родитеља имају исте мане; ово се пак тиме разјашњује, што деца обично наслеђују врлине и мане својих родитеља. Осим родитеља васпитна утецаја на децу имају сви чланови породични и околина, у којој се деца налазе; с тога „родитељи ваља да добро мотре и на све оно, што уз њих васпитава, да уплив тога да дотерују према плану по ком сами васпитавају“, јер оно што се једном у породици у срцу дечијем укорени, тешко је после отуда ишчупати. Кад би се на све ово при васпитању у породици пазило, онда би породица потпуно одговарала своме узвишеном задатку и потпомагала би и културни напредак човечанства. Али још и данас већина наших родитеља не зна, да дете у своме родитељу гледа потпуно савршен карактер, на који се оно најрадије угледа; у присуству дечијем многи родитељи чине такве погрешке, које иначе деца не би требала никако да познају. Колико је родитеља у нашем народу, који се чисто са поносом хвале, како им њихов „бата“ од 3—4 године уме лепо да псује!? Шта заслужује такав родитељ, који на зло употребљује од Бога поклоњени му позив родитељски? Можели се и замислити, да су таки родитељи кадри однеговати људству људе пуне карактера и људска поноса, са чиме се човек одликује од безсловесне животиње. Такви родитељи одхрањују човечанству људе, чија се срца тешко могу загрејати са оним, што је лепо, племенито и узвишено. У такој породици однегованих људи су срца запарложена суровошћу и нису способна

за стварање племенитих дела. Та запарложеност замeтнута је још у оном најнежнијем добу човечијем, када је душа још мека као восак, па се даје тињити онако, како то околина на њу утиче.

Сва неваљалства и покори, које поједини људи у животу своје учине, замeтнути су понајвише неумесним породичним васпитањем, која су са узрастом дечијим све већма се укорeњивали.

Има врло много примера, који јасно показују како у многим породицама нашег народа деца никако не добијају оно васпитање, које приличи подмлатку човечијем, том најлепшем створу божијем на земљи. У многим нашим породицама породични подмладак нам изложен је баш од стране самих родитеља опасним страстима и тешким пороцима, који невина срца дечија тако окуже, да је после тешко у њима у породици добивено семе неваљалства са свим уништити и оплеменити им душу тежњама узвишених и племенитих идеала. Није тешко погодити од таквог подмлатка какви ће се људи развити. Са тако однегованом децом какве користи има човечанство. Последице таквих породичних прилика највећма осећа школа, која је позвана да породично васпитање и настављање, које деца добијају само случајем по добро удешеном плану продужи.

Кад би школа имала само задаћу васпитавања, па и онда би јој тешко било са тако однегованом децом постићи истакнуту јој васпитачку цел; али кад још узмемо у обзир и ту околност, да је школа уз продужење домаћег васпитавања позвана својом васпитном радњом да развија у деци душевне и умне силе, онда је лако појмити: какве тешкоће има школа да савлађује при својој раду, па да ма и приближно одговори своје узвишеном задатку.

У васпитању и образовању налазимо најбоље јемство за опће народно напредовање, а врело народног васпитања и образовања јесу: породица и школа. У породици је васпитање, а у школи је настављање, образовање, у превази, али за то се и у породици човек уз васпитање наставља, као што се у школи уз настављање васпитава, јер ко васпитава, тај уједно и наставља и обратно; за то ни породично васпитање није без наставе, као што се ни школа не може замислити без васпитања.

Нар. школа је средиште нар. образовања, а како школа у своје крило прима омладину из породице, из „школе рода људског“, то је са свим појмљиво, да ће школа доследно досад изложеноме своју васпитну радњу са својим васпитаницима имати започети тамо, где је породица са својом радњом допрла, т. ј. школа има да

настави у школи породично васпитање и да својом радњом иде упоред са породичним васпитањем. Јест, ова регула би могла само онда чврсто постојати и не би се смело од ње ни за длаку отступити, када би све породице биле врло истините религијозности и моралности, племенитости и лепоте, које једино човека човеком чине. Али како школа своје васпитанике прима из разних породица са различитим основним породичним васпитањем, а можда већину из таквих породица, где се слабо зар и полаже на васпитање породично, то би школа држећи се строго изложеног начела — да своје васпитанике у оном правцу васпитања, како је то породица започела; да школа просто породично васпитање продужи — промашила праву своју задаћу.

Школа, да би могла успешно отпочети радњу своју, претходно мора да у деци све трагове погрешног васпитања породичног из срца дечијих избрише, па да на место склоности неваљалству и злу у невина срца дечија посеје семе племенитијих осећања, из којих ће се после временом развити све оне људске врлине, које човека — као најсавршеније створење божије, најлепше красе и оспособљавају га за стварање узвишених и племенитих дела, која једино човечанство унапређују и приближавају га небесном творцу — потпуном савршенству.

Школа има своју опредељену цел, којој гредe васпитавајући и настављајући своје васпитанике; ту своју цел несме никад губити из вида. Пошто је пак цел школе, да своје васпитанике спреми за живот, то онда у првом реду мора настојати да своје васпитанике привикне, једном у тврђеном реду, све дечије навике присвојене у породици мора потпуно потчинити захтеву школске наставе, да би тиме и успех школ. настављања олакшала. На овај начин доводи се дечије стечено већ васпитање у склад са васпитањем, којим ће од сад школа утицати на дечије душевно и умно образовање. У овом раду у интересу васпитног успеха нашег подмлатка неопходно је нужно, да породица свој рад васпитања врши у дослуху са школом. И само онда ако породица школу у њезину раду са свим потпомаже, може школа правилно и ваљано решити своју задаћу; њезиним радом постићи ће се лепа и стварна резултати на пољу васпитања и образовања рода људског. Али на жалост многи примери нас уверавају, да је врло много породица, које не само да своју васпитну радњу не врше у дослуху са школом, него још отештавају школски рад тиме, што баш често пута у противном

правцу обављају радњу васпитавања; у већем делу наших породица износи се пред децу све оно, што школа уклања испред очију де-тињих; све оно од чега школа тежи да сачува своје васпитанике, од крађе, свађе, лажи, псовке и других непристојних и погрдних речи, породица их можда зар и нехотице на то упућује. Та колико је живих примера, да родитељ баш сам своје дете подстиче на крађу, не размишљајући на последице; нпр. ако дете нађе какву туђу ствар, у место да га родитељ упути, да исту нађену ствар врати оном чија је, а он му још вели: „сакри и остави да не виде у тебе“; или ако родитељ види да се деца у игри међусобно споречкају па и мало прочупају, у место да их развади и лепо измири, а он баш сам свети своје дете; а колико је примера, да родитељи баш сами упућују децу на лаж, нпр. када се деси да дете од школе заостане из било ма каква узрока, а родитељи отпра-вив дете у школу науче га: „реци учитељу да си био болестан“, или ако какав странац потражи кога из породице, а ови за избећи састанак са странцем, пошаљу дете предањ с речима: „иди и кажи му да нема никог код куће“. А тек каквих се речи не наслуша дете из уста својих родитеља, који запсвају и оно што је најсветије, не размишљајући а да ли то приличи разумном човеку и не убија ли се зар тиме у дечијој души нежни осећаји за моралност и стидљивост.

У народу нашем поједине непристојне речи тако су већ постале обичне при говору, да их се у изговору не стиди женско од мушког, старо, од младог, дете од родитеља. У таким приликама сме ли школа код својих васпитаника држати се строго изложене регуле, да *продужи* и да допуњује у *породици добивено васпитање*? Није ли ту зар школа у противности са породицом, и може ли се онда и замислити, да ће школа достићи свога циља са тако васпитаном децом? А пошто је на жалост у нашем народу врло много таквих мана, које никако не потпомажу ширење моралности међу нашем омладином, то је јасно као сунце да се наша школа још непрестано бори са тешкоћама и незгодама, које јој сметају и прече да покаже онаке стварне успехе на пољу народног васпи-тања и просвете народне, какве би иначе у повољнијим приликама стварала у служби културног и моралног напредовања народног. Доследно овоме излишно је и говорити, да у данашњем добу школ-ску радњу отештавају баш саме породице. Код многе школске деце школа и породица заузимају једно према другој противничко стано-

виште гледе начина васпитавања и настављања, и са свим је природно и појмљиво да ће дете увек пре подлећи упливу породичном, него што би лако присвојило врлине, које школа у људском подмлатку сеје. То се пак објашњује, тиме, што дете већи део свога младалачког живота проводи у породичном кругу, где неосетно постепеним начином прима у своју душу све мане и врлине које у породици и међу њени чланови владају. Ако је дете у породици, која се у истини може назвати неисцрпимо врело људских врлина, онда се ту детиња душа снажи облагорођењем доброте, лепоте и истинитости; но ако је у такој породици, у којој мане превлађују врлине, онда је дете изложено великој опасности. која својим штетним упливом пречи до века васпитну радњу како школе тако и свију фактора, који било посредно било непосредно имају утецаја на образовање моралности и интелектуалности човечије. — Колико се пута и сами родитељи изненаде, кад чују о чему им дете говори или се само собом разговара без да у истини и схвата оно о чему беседи; али дете имајући сваки дан пред собом своје родитеље и њихове примере, у којима оно види потпуно савршен карактер човечији, који најрадије подражава, присваја речи, дела па и телесна кретања својих родитеља. Родитељи обично у овоме сматрају прерану разборитост детињу, па јој се диве и радују а оно у ствари није то знак никакве преране зрелости, него је то просто у малом веран отисак породичног карактера, на које се дете угледа. Према овоме излишно је говорити, да нам се пред децом ваља чувати свију варљивих опсена зла, које би зар могле душу детињу одмамити, него нам ваља настојавати и трудити се, „да у себи самима свагда престављамо морална правила, па та непрестано да уносимо у своје васпитанике“.

Из досадањих разматрања свак се може уверити, да је породица врело свију срећа и несрећа, које човека на путу његовог живота прате; и када све породице постану прави анђели чувари свога подмлатка и у њему буду од најнежнијег доба неговали само оно што је честито — човечанско и српско, моћи ће и српска нар. школа без икакве тешкоће са лепим успехом вршити своју узвишену дужност у служби васпитања и образовања свога народа. Све то пак наступиће онда, када родитељи већу важност буду полагали породичном васпитању, а то ће бити онда када и родитељи буду боље васпитани. Јер велики немачки песник Гете рекао је: „Деца би се васпитана рађала, кад би само родитељи васпитани били!“

В. Бечкерек.

Написао: **Богдан Свирчевић**, учитељ.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

О РАЗНИМ ДЕЧИЈИМ КАРАКТЕРИМА.

(Наставак).

У сасма друкчијим појавама испољава се онај облик пријемљиве природе, који смо означили као *дубљину и топлину осећаја*. Душа човека обдарена оваким карактером ради, у колико спољашње утиске претвара у својину своју и не да се у њима поколебати, само што ретко очитује свој унутарњи живот спољашњом радњом. Мора се признати, да је овај карактер много благороднији, богатији и јачи од карактера, о ком је напред била реч. Преобраћајући спољашње утиске у унутрашњу својину душа ради и у радњи тој развијају се најчистији и најплеменитији осећаји и ако не достигну до пуне јасноће свести, а још мање с вољом срасту. Овакав карактер да се познати на детету по његовој склоности к сањалаштву. Рекли смо већ, да су овакови карактери пасивни, да не осећају потребе да стварају и да мало дела показују, па понављајући то не смемо прећутати ни то, да се у њима крију и клице, из којих се добрим и путним васпитањем може развити крепак карактер са јаком вољом и тежњом к делању.

Из детета сањалице може изићи уметник, који ствара, јер под овим заспором највише ради машта, па младић одушевљен за све што је племенито, а који пут постаје од сањала детета и дубок мислилац, пошто се унутрашњи живот његов развије до степена јасне свести. Но из чељадета са оваким природним даром ретко буде практичан човек. Девојчица, која се предаје тихом размишљању, налачи на затворен пулољак, из којег се с временом развије мирисан цвет женских врлина, моралне чедности и прегоревача самога себе, као што смо још и пре означили пријемљивост племенитије врсте као основну црту женског карактера. Тога ради не смемо ни пошто потушњивати ову повученост душе у саму себе, или можда силом здерати овај заштитни вео, под којим се чистоћа душе развија. Стидљивост је украс, природан, управо потребан штит не само женској него и мушком. Превелика слобода, која прелази безочност, коју неваља узети у место искренности и отворености срца није изданак детиње душе.

Напоредо са сањалаштвом иде дубина и топлина осећања. Дете, које седећи на крилу мајчину или крај њезиних ногу, мирно и дуго гледа у њу зароњава се свом силом чувства свога у њезину душу. Љубав његова спроћу ње није ништа друго него најчистији одзрак њезине љубави.

И у деце и у одраслијих са оваком природном наклоношћу по правилу налазимо неку пасивну несебичност, која се огледа у заборављању на себе и на своје користи, у батаљењу права својих на друге и на свет а не у задруге. Унутрашње задовољство, које изазива повлачење у самога себе, у своја осећања, не да места себезналости и свим ниским страстима, који ничу из њезина земљишта. Така деца ретко су заражена среброљубљем и грамзивошћу за богатством и у опште страстима. На против људи са оваким карактером утонувши у своја чувства лако смећу с ума дужности своје према друштву и себи самима.

У супротности са овим карактером је *површан карактер*, којег ипак нешто гони на рад само делима његовим не управља воља, која је унутри, него спољашњи утисци. Такога је карактера дете, које у узбуђености и немиру своме грамзи за сваком ствари а дочепана ли је се брзо је испушта из руку и жели другу. Таког је карактера и оно одраслије дете, које би хтело све имати, и ако све забаци или поквари: којег у брзо прође нека воља; које све с вољом почиње а нема ни учем издржљивости; које тисућу питања ставља а не чека и не саслуша одговора ни на једно; које сваки посао с ревношћу почиње, а довршује, као од беде или га и не доврши; које лако склапа пријатељства; које данас једнога човека воли и цени, а сутра га омаловажава и мрзи. Изгледа да су така деца живахног духа а у ствари су нестална. То су стармала, пре времена са зрела деца, у чијим се даровима и подобностима може човек лако преварити. Мудра и виспrena деца, јер сарамерно за своје доба умеју паметно о многим чему разговарати и послове, које им поверимо, смислено свршити. Така деца лако уче и схватају те нам се по свећу, чини, да су далеко испредњачили испред својих вршњака. Они обично застану у десетој, и једанајстој години. Очекивани сјајан развој духа и карактера њихова не јавља се.

Но баш у тој умној окретности, у уметности на раду и лежи основан недостатак њихова бића. Деца с таком урођеном особином схватају брже и поузданије, јер им мисли и осећаји клизају по површини предмета, не залазећи у суштину његову. Прелаз из једне душевне радње у другу свршавасе у њих брже и тачније. Али им је и мишљење и делање површно као и посматрање и осећање е душа њихова уочива само људску ствари. Спољашње појаве на предмету каквом дају грађу мислима и осећајима њиховим, те је за то и ток развијања њихова бржи. Она сазру пре

од остале деце. јер где је мање грађе, тамо је и градња пре готова, они раније од осталих постигну степене у развијању, које сваки човек мора прећи. Не дајмо се дакле обмахњивати лажним сјајем способности у деце прерано сазреле, не губимо из вида, да је на свима пољима органског живота, и код растиња и код животиња, погани развој и растење знак благородности врсте и да се од свих створова човек, најсавршеније створење, слика и прилика божија, најкашње дохваћа душевне и телесне снаге.

Од ове преране зрелости коју сматрамо на несумњив знак површности душевне, ваља разликовати оне ванредне дарове, као што је дар за музику, рачун и песнички дар, који се тако исто рано развијају.

Сомбор,

Милутин Гавриловић, свештеник.

ШКОЛСКИ САВЕТ.

Школски Савет држао је у Понедељак 18. Августа пре и после подне своју редовну седницу. Седница је држана под председавањем Његове Светости Патријарха српског. Приступни су били чланови: Никола Ђ. Вукичевић заменик гл. школског известиоца. Др. Ника Максимовић, Др. Михаил Полит-Десанчић, Теофил Димић и Стеван Лазић. Перо је водио Милан Меандић први бележник Саборског Одбора.

Пошто су прочитане и на знање узете две окружнице Министарске управљене на све вероисповедне школске области, и одписи в. Саборског Одбора, у овој седници прочитан је обширан извештај управе србских учитељских школа Сомборских о стању тих школа на свршетку 1896/7. школске године и о испитима за учитељско оспособљење, који је извештај у главnome читаоцима Школског-Листа из пређашњег броја познат.

У свези са овим извештајем наређено је од Школског Савета, да у мушкој учитељској школи црквено појање одсада предаје млађи катихета г. Радивој Бикар, да оба катихете пазе на похађање цркве мушких приправника, а у недељне и празничке дане, да сви професори имају са својим ученицима у цркву долазити и њима за углед религиозно моралног живота служити. Научну основу имају професори учитељских школа споразумно са управтељем у почетку године у два примера сачинити и најдаље до 1. Октобра путем своје управе Школ. Савету на одобрење поднети. Школска 1897/8.

година у учитељским школама Сомборским има се о Видову дну 1898 завршити, а потом следећа школска година 20. Августа започети. На крају сваке године дужна ће бити у будуће управа уз суделовање свију професора штампани извештај издавати.

Управитељ женске учитељске у Г. Карловцу позван је да како овогодишњи извештај; тако и кратки извештај о том заводу од 1896—1897. најдаље за 8 дана под теретом строге одговорности поднети има.

За професора српског језика, историје и земљописа на мушкој учитељској школи у Пакрацу изабран је Ђура Поповић кандидат професуре за средње школе и суплент професор Историје у државној вишој гимназији у Капошвару. За суплента математичних и других наука на истој школи изабран је Богољуб Бакаловић оспособљен учитељ и бивши слушалац Педагогиума Бечког, са обвезом да за две године стручно испит положити има.

За наставницу математичних и природних наука на женској учитељској школи Сомборској изабрана је госпођица Вјера М. Петровића, оспособљена учитељица тих предмета за грађанске и више девојачке школе која је ову катедру од 24. Децембра 1896. ревностно суслирала.

За професора Мађарског и Немачког језика, отачаствене повестнице и науке о земаљском уставу на мушкој учитељској школи Сомборској потврђен је г. Душан Радић испитани професор за средње школе, који је од почетка 1896/7. школске године као суплент те предмете на истој школи ревностно предавао.

На предлог управе више девојачке школе у Панчеву расписан је стечај за место учитеља математике и природних наука на тој школи.

Између петорице молитеља за упражњено једно учитељско место у вишој девојачкој школи Сомборској Школски Савет је у кандидацију ставио: Светислава Берића на прво и госпођицу Анђелију Сандићеву на друго место.

Како је епархијски Школски Одбор, Бачки Школском Савету званично јавио, да досадашњи заменици епарх. школског референта за бачку епархију не могу и неће даље да дужност ову одправљају, ако им се за труд њихов неодреди хонорар у износу $\frac{3}{5}$ од целокупне референтске плате: то је Школски Савет за заменика епарх. школског референта у бачкој и будимској дијецези — и између компетената за ово место, — приставио г. Александра Јорговића

www.uns.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

редовног наставника више девојачке школе у Н. Саду, а на његово наставничко место за привр. супленткињу приставио је госпођицу Анђелију Сандићеву оспособљену српску учитељицу и бившу слушатељицу бечког педагогума.

Пошто је број професорских снага на учитељској школи у Пакрацу умножен и завод тај са четвртим разредом проширен; то је по приказаној од управе дотичне потребе за издржавање те учитељске школе 1897/8. школске године 6.780 фор. из клирикалнога фонда у прорачун стављено, и од високославног Саборског Одбора одобрење на то мољено.

Одобрена су основна писма заклада, које припадају Панчевачкој и Новосадској вишој девојачкој школи.

На знање је узето расположење епарх. школског одбора бачког, којим је за катихету на вишој девојачкој школи у Новом Саду пристављен, ч. г. Вељко Миросављевић ђакон новосадски.

Издат је декрет изабраним и за стално потврђеном учитељу Живојину Секулићу у Фелдварцу.

Осим ових решени су још многи предмети од мање важности у овој седници.

В.

О УЧИТЕЉСКО ВАСПИТАЧКОМ ПОЗИВУ И СЛУЖБИ.

Пише: Душан Ћурић, срп. учитељ у Осеку.

Људи, који су се посветили служби: да уче и васпитавају, одвраћају од зла а упућују на добро — јесу васпитачи, или по данашњем: „учитељи“ народне младежи, народњег подмлатка. Наука, којом су се бавили и исту научили, или се и даље баве сви они који желе знати правила, и која увиду закона показује пут којим се лакше може постићи сврха или циљ у погледу душевног и телесног, напретка од рођења детињег, па до зрелих година — зове се педагогија. Сад било како му драго васпитавање, тек: она нега, брига и настојавање старијих (понајвише родитеља) да детету сва душевна, дело лице и телесна својства, прилагоде — може се назвати васпитавање, па ма тај душевни рад био каквог му драго облика. Према степену душевних својстава, васпитним начелима, околностима и друштвеним обичајима, удешава се васпитавање које се прилагођује за оне, који се имају васпитати а то су васпитаници, Васпитатељи (педагози) су били разни у разна времена, тек ипак, од војкада па и у најстарије грчко и римско доба, били су људи којима је био поверен народни подмладак, а којих свесних, поштених

и сваке хвале достојних људи беше дужност, и служба: васпитавати и настављати (учити), и постепено поверену им младеж оспособити да могу после бити добри и ваљани људи који ће и сами настојати да своје већ развијене умне и телесне способности, још боље усавршују. Како је онда било, тако је и сад.

Један рад, једна служба, само у другом руву и новијем духу. Како онда, тако и сад се не поверавају деца ма каквим људима да их уче и васпитавају. Оно истина да има изнимке, али морамо узети и то у обзир, да: васпитивати па донекле и: учити може сваки човек који иоле има у себи религиозно моралне свести, дара разума и мудрих искустава. Али како и колико?

Добро и савесно може васпитавати дете онај, који је са науком о васпитању са науком о души, упознао бар оно што је најглавније; па онда који детињ дух зна и позна, испитује њихову природу па скроз, брзо познати уме, те одма и нађе начине и сретства којима ће се при васпитавању послужити, или каквих начела ће се држати. Неки учени педагози веле: није свако дете способно за васпитавање, а ја велим: свако је дете способно за васпитавање, али се код сваког детета неда једнако извести једна те иста начела наставе и васпитања, нити се код сваког по једним те истим начелима може постићи жељени успех. Томе су узрок унутрашње душевне снаге које се у детету саме развити могу без подстицања нпр. јогунство — које се опиру васпитатељевим сретствима. Али што је васпитатељ боље оружан, начелима добра васпитавања, тим је и сама душевна радња васпитатељева у толико лакша и постојанија, јер се знаде у невољи наћи. С тога велим: *васпитавати је најтежа душевна радња, али и најдостојнија служба*. Ова се радња мора савесно вршити делом и речима не сме се скренути из колосека, ако желимо успеха. За ово се иште, да васпитатељ мора знати, теорију васпитне науке, и практику васпитавања, без којих не може бити.

Многи су учени педагози (Немци) написали правила и упутства, као и теоретично, али да су баш сви и практично с успехом извели — сумњам. Но пре ће бит да су они из свог сопственог искуства, испитивањем и уверењем о самом себи, по свом природном схваћању и душевном нагону, написали онако како су се они васпитавали под утецајем разних околности што је заиста вероватно, јер има и данас људи који не знају ни шта је то педагогија или психологија, ни појма о каквим правилима итд. али по свом искуству као богом обдарени умом и васпитањем, умеју боље и веш-

гије васпитати своју децу, него они који се тобоже држе неких модерних закона, а овамо им деца кад одрасту, постану одпадници цркве и вере, и саме народности; закон божији, службу божију, свеце, тајне, црквене обреде, ни зашто не држе.

Српског васпитатеља је најсветија дужност да изобрази и васпита децу, да оплемсни срце и ум дечији побожним чувствима, да улије у срце њихово топле осећаје који ће га загрејавати док је жив — спрам свете православне вере, српске народности, и од кога га ни мач, ни ватра, ни муке, ни прогонства неће одвојити. Васпитатељ мора вешто и природно постепено развијати у детету душевне чињенице, које ће трајно деловати на све телесне и добре душевне моћи као моћ разумевања, памтења, осећања, тежња жеља, побожности искренности итд.

Без сумње да ваљан васпитатељ кад се прими да детету буде васпитатељ, неће преко савести чинити да га пусти самом себи, као да га природне снаге, помоћу свог разума осећања и воља — васпитавају без васпитатељева примера. Савестан и прави васпитатељ то не чини, ван ако је заборавио своју дужност.

Е, онда није васпитатељ, већ онај лењи слуга, за кога Христос Спаситељ у Евангелској причи вели да је даним у таланат у земљу закопао. Ако се васпитатељ својски труди, да у детету: интелектуално, естетично и морално васпитање развије, тај ће видети да је то свети позив, неоцењиве вредности, да је то благо, срећа и задовољство којим се васпитатељ и васпитаник дичити може.

ДАРОВНИ УГОВОР.

Који је данашњим даном склопљен између гђе Насте Ђуковац из Митровице као дародавца и г. Ћире пл. Милекића из Митровице као председника српске православне црквене општине у Митровици као даропримца, како сљедује:

1. Ја Наста Ђуковац дарујем српско православној црквено-школској општини у Митровици свеколике своје у ул. бр. 364 грунтовнице града Митровице унешене некретнине, те дозвољујем и грунтовни пренос на име српске православне црквено-школске општине у Митровици, али са теретом права мога доживотног уживања и ограничењем, да српска православна црквено-школека општина за трајања мога живота ове некретнине оптеретити грунтовно неможе.

2. Српска православна црквено-школека општина у Митровици дужна је са дарованим непокретностима руковати по својим органима и у смислу највишег царског и краљевског рескрипта од 10/8. 1868. год. и после моје

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

смрти доходак употребити у корист и сврху мировине учитеља на српској народној вероисповедној основној школи у Митровици.

Према том дужна је српска православна црквено-школска општина после моје смрти основати посебну закладу под именом: „Мировински фонд Косте и Насте Ђуковац“ и са овим дарованим иметком засебно руковати поред већ постојећег школског фонда.

3. Ја Ћира пл. Милекић као председник српске православне црквено-школске општине у Митровици прихваћам понуду под 1 и 2 овог одговора са тамо истакнутим увјетима и налозима.

4. Обе уговарајуће странке а нарочито ја Наста Ђуковац дозвољујем, да српска православна црквено-школска општина у Митровици са дарованим горњим иметком и створеном закладом по свом најбољем знању располагати може, под јединим условом, ако би српска народна вероисповедна основна школа у Митровици свој вероисповедни и народни значај изгубила, нарочито ако би у опћу пучку школу преобраћена била, те ја Ћира пл. Милекић прихваћам и овај налог.

У Митровици, 17/29. септембра 1894.

Наста Ђуковац с. р.
Ћира пл. Милекић с. р.

председник црквене општине.

Влада Марковић с. р.

учитељ, као сведок.

Веселин Гајић.

Овај даровни уговор је већ и грунтовно на српску православну црквено-школску општину митровачку преведен.

НЕКРОЛОГ.

† **Барон Милош Бајић**, унук другог ослободитеља Србије Кнеза Милоша Обреновића, — који је на зидање новог здања српске велике гимназије новосадске недавно стохилада форинти даровао и тиме ступио у ред великих и неумрлих добротвора народне просвете, — преселио се у вечност 31. Јулија о. г. у Аусеу у 75. години свога живота, а свечано је сарањен на свеме добру у Варадији близо Вршца 7. августа ове године.

На опелу, овог добротвора народног које је држано пред надгробном црквицом чинодјејствовао је високопросвештени господин Гаврил Змејановић епископ вршачки са многим свештеницима уз појање певачких друштава вршачког и темишварског. Надгробне говоре држали су г. г. Антоније Хаџић председник матице српске и Милан А. Јовановић професор који се у име новосадске српске гимназије са захвалношћу с великим покојником опростио,

Како се из мађарских листова дознаје покојник је и у свом последњем завештању сетио се своје цркве и свога народа и оставио је пештанској српској црквеној општини на просветне цјели једну своју палату у Пешти.

Од колегије професорске српске велике гимназије Новосадске, добили смо ову посмртну објаву:

Професорска колегија српске велике гимназије Новосадске са великим болом јавља тужну вест, да се велики добротвор ове гимназије *Барон Милош Вајк* 31. јулија (12. августа) у Аусеу у 75. години свога живота у вечност преселио. Тело великог покојника пренеће се у Варадију, где ће се 7. (19.) августа предати матери земљи. Вечан му спомен! У Новом Саду 4. (16.) августа 1897.

† **Михаил Хр. Ристић** адвокат и председник српске црквене општине у Белој Цркви, преминуо је недавно у 68. години свога живота и сарањен је уз велико саучешће у Вршцу. Покојник је свршио гимназију у Карловцима 1846. филозофију у Сегедину а права у Пешти. У раној младости био је побожан и врло даровит и вредан. Особито се бавио с немачком класичном књижевношћу, из које је још као ђак много преводио на српски ради свога вежбања. Доцније се бавио са изучавањем немачких филозофа, и као професор српске велике гимназије карловачке издао је на свет целокупну систему филозофије по кругу у 10 свезака.

Био је до смрти ваљан Србин, и од народа у Белој Цркви и у околини врло поштован. Бог нека му даде блаженство вечно!

† **Милан Ракић** трговац и многогодишњи одправник Школскога Листа у Сомбору после дугог и тешког боловања преселио се у вечност 12. августа у Сомбору и сарањен је уз саучешће своје родбине, познаника и пријатеља на успенском гробљу 13. августа. Бог нека му даде вечни покој!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Ове су нове књиге Школском Листу на приказ послате:

„*Летопис Матице Српске* уређује Милан Савић. Књига 194. 1897. Свеска трећа у Новом Саду. Штампала српска књижара браће М. Поповића 1897. Цена 70 нов. У овој књизи су штампане на првом месту: „Успомене из нашег црквено-народног живота II. од 1864—1867.“

„*Огче твој сам*“ приповедка из најновијег српског живота. Написао поп Дамјан Прерадовић.

„*Књиге за народ*“ издаје Матица српска из задужбине Петра Коњевића. Свеска 69. накладом српске књижаре и штампарије браће М. Поповића, у Новом Саду 1897. Цена 10 нов.

Граматика српскога језика за српске више девојачке школе саставио Јован Благојевић учитељ у српској вишој девојачкој школи Сомборској. Одобрена од В. III. Савета за учебник у срп. вишим девојачким школама. У Сомбору, 1897. цена 80 новчића.

Читанка за српске више девојачке школе саставио Мита Ђорђевић учитељ у срп. вишој девојачкој школи у Новом Саду. Одобрена од вел. Школ. Савета за употребу у I. и II. разреду српских виших девојачких школа у Новом Саду, штампано у српској штампарији Светозара Милетића. Цена 1 круна.

Изубљено дете приповетка за младеж од Хр. Шмида превео Мих. М. Станојевић учитељ. Цена 60 пр. дин. Београд. Накладом књижаре Велимира Валозића.

Деца шутници приповетка за младеж написао Мих. М. Станојевић учитељ. Цена 60 пр. дин. Београд. Накладом књижаре Велимира Валозића. 1897.

www.unibg.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Рачунски задатци за I разред основне школе саставили Јовић и Стефановић учитељи. Цена 1 грош (20 пот.) II. Издање књижаре В. Валожића. *Приповеке* Милке Алексић-Гргуревице. Цена 1 динар. Београд. Државна штампарија Краљевине Србије.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У *Обровцу* тражи се учитељица. Плата је 400 фор. 50 фор. станарине; 3 јутра земље. Рок до 7. Септембра.

У *Срском Ченеју* тражи се учитељица. Плата је 300 фор. слободан стан и 10 фор. огреварине.

У *Модошу* тражи се учитељица. Плата је 300 фор. за повторну школу 40 фор. 2 хвата дрва и леп стан с баштом, и пољска башта од $\frac{3}{4}$ ланца.

У *Десци* тражи се учитељ а могу компетовати и учитељице. Плата е 300 фор. стан и огрев.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У српској вишој девојачкој школи Сомборској започиње се Школска 1897/8. година 1. Септембра по нашем календару.

У први разред примају се ученице, које су четврти разред српске основне школе свршиле и десету годину живота навршиле. — Свршене ученице V. разреда основне школе могу бити примљене у други, а свршене ученице VI. разреда могу бити примљене у трећи разред ове школе, само по положеном приватном испиту из првог односно из другог разреда ове школе.

Школарина се неплаћа, а уписнина је од сваке ученице једна форинта.

Ученице са стране имају се пријавити код подписаног управитеља, и само са његовим знањем и одобрењем имају стач и храну наћи. У исти дан 1. Септембра почиње се школска 1897/8. година у свима српским основним школама сомборским.

У Сомбору, 15. августа 1897.

Н. Ћ. Вукићевић,

управитељ српске више девојачке и свију народних школа српских у Сомбору.

Да би могао лист овај и даље до краја године излазити, позивају се сви дужници, који до сада платили нису за прошле године, да то што скорије учине. Исто тако умољавају се и она господа, која лист примају, а за ову годину нису нам још претплату послали, да то што скорије учине.

Администрација „Школскога Листа“.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА и СИНА у Сомбору.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА